

ДЕСТРУКТИВНА ПОВЕДІНКА В СИСТЕМІ СТАЛИХ КОМУНІКАЦІЙ: ПРОБЛЕМИ, НАСЛІДКИ, ПРОТИДІЯ

Лукіяничук А.М., кандидат психологічних наук,
доцент, Білоцерківський інститут неперервної
професійної освіти ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Зростаючий інтерес до стійких комунікацій та збільшення уваги до практики взаємодії із зацікавленими сторонами пропонують прийняти нові методи щодо рішень для управління корпоративними комунікаціями як безпосередньо так і в Інтернеті. Створення стійких комунікацій за сприятливих умов дозволяє закладам, організаціям та структурам формувати власну траєкторію розвитку та здійснювати ефективно управління в економічною та екологічною сталістю.

Концепція сталого розвитку має три визначальних складових: екологічну, економічну та соціальну, вони є рівнозначними, а нехтування їх рівнозначністю може призвести до певного дисбалансу у забезпеченні сталого розвитку сучасного суспільства. З огляду на це, «активний розвиток економіки при слабкому розвитку екологічного та соціального напрямів приведе до порушення сталості розвитку... неможливо забезпечити покращення умов життя, якщо нарощення могутності економіки не буде супроводжуватись скороченням техногенного навантаження на людину та вирішенням соціальних проблем у житті суспільства»¹. У такий спосіб, Концепція сталого розвитку спрямована на одночасне вирішення трьох основних завдань реалізації сталого розвитку – забезпечення росту економіки за умови одночасного покращення екологічної ситуації та вирішення соціальних питань.

Україна має свій національний план щодо сталого розвитку, який представлено у доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України спільно з ООН у вересні 2017 року. Він визначає базові орієнтири з урахуванням специфіки національного розвитку, і серед ключових напрямків до 2030 року – справедливий соціальний розвиток, стале економічне зростання та зайнятість, ефективно управління, екологічна рівновага та розбудова стійкості².

Соціальна складова сталості зорієнтована на людський розвиток, на збереження стабільності суспільних і культурних систем, на зменшення конфліктності й напруженості в суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті й реалізації рішень, контролі за їх виконанням.

¹ Стратегии устойчивого развития. Режим доступа: <http://www.exp21.com.ua/rus/arhiv/86/86-2.htm>

² Глобальні тренди зі сталого розвитку: уникнення ризиків і можливості майбутнього. URL: <https://eba.com.ua/article/globalni-trendy-zi-stalogo-rozvytku-unyknennya-ryzykiv-i-mozhlyvosti-majbutnogo>

В сучасній теорії комунікації «переважає акцент на розуміння, перш за все,..... на розумінні комунікації як процесу соціального конструювання»³. Основною ідеєю діяльнісного підходу у спілкуванні є те, що люди колективно створюють власне розуміння світу в процесі координування великої кількості зусиль. Відповідно одного з постулатів соціального конструювання комунікація «має етичну природу, має етичні та моральні наслідки. Будь яка комунікативна дія впливає на хід події, веде до тих чи інших результатів і, як таке, здатне змінити соціальну реальність на краще, або навпаки»⁴. Таким чином є очевидним той факт що в суспільство саме конструює систему комунікації та надає їй сталості відповідно актуальних потреб.

Сучасний світ має свої специфічні особливості, що в першу чергу пов'язані з розростанням та всеохоплюючим впливом соціальних мереж які доповнюють безпосередню комунікацію. Зв'язок між інформаційно-комунікаційними технологіями та стійкістю обговорювався багатьма авторами, але аналіз системи сталої комунікації здійснювався переважно як зв'язок між екологічною стійкістю, інформаційно-комунікаційними технологіями та людським розвитком. Інформаційно-комунікаційні технології та людський розвиток мають значний основний та інтерактивний вплив на екологічну стійкість⁵. Тому важливим є питання визначення психологічних аспектів деструктивної поведінки у системі стійких комунікації на різних етапах розвитку особистості.

Психологічний аспект сталого розвитку суспільства орієнтований на соціальний вимір, як людський вимір сталого розвитку, а саме відтворення природних сутнісних начал людини, задоволення її потреб має стати фундаментальним чинником управління соціально-економічним розвитком суспільства, забезпечення його сталості. Система сталих комунікацій у сучасному світі – це найефективніший вид взаємодії, який не обмежується безпосередніми контактами, а охоплює всі можливі канали для створення спільності і тут, під впливом когнітивного дисонансу чи емоційного стану, може мати місце деструктивна поведінка як вияв булінгу та кібербулінгу. Особливо це характерно для комунікації в Інтернеті.

Термін “психологія Інтернету”⁶ уже міцно ввійшов у сучасні наукові публікації, присвячені віртуальності й Всесвітній Мережі. В екологічній психології Інтернет відносять до так названого Інформаційного середовища (ноосфери), що оточує сучасну людину. Його роль важко переоцінити у повсякденному житті, освітній або професійній діяльності сучасного

³ Матяш, О.И. Межличностная коммуникация: теория и жизнь / О.И. Матяш, В.М. Погольша, Н.В. Казаринова, С. Биби, Ж.В. Зарицкая; под науч. ред. О.И. Матяш. - СПб.: Речь, 2011. - 560 с. - С 43-44

⁴ Матяш, О.И. Межличностная коммуникация: теория и жизнь / О.И. Матяш, В.М. Погольша, Н.В. Казаринова, С. Биби, Ж.В. Зарицкая; под науч. ред. О.И. Матяш. - СПб.: Речь, 2011. - 560 с. - С 44

⁵ Gouvea Raul Kapelianis Dimitri Kassicieh Sul. Assessing the nexus of sustainability and information & communications technology. *Technological Forecasting and Social Change*. Volume 130, May 2018, Pages 39-44/ <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2017.07.023>

⁶ Wallace P. The Psychology of the Internet. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1999. – 263 p.

суспільства. Обсяг засвоєної інформації індивідом за останні десятиліття значно зріс, що, безсумнівно, відобразилося на рівні розвитку всіх психічних процесів та психічному здоров'ї.

Особливо актуальним залишається дослідження впливу Інтернет-діяльності на розвиток особистості, оскільки щороку невпинно зростає кількість дорослих та дітей мають доступ до Інтернет-мережі.

Новизна віртуальних систем полягає в тому, що людина може: активно впливати на події, що відбуваються в мережі; вибирати лінію поведінки; віртуальна реальність є емоційною, життєвою, створює ілюзію реальності події «тут і зараз».

У зв'язку з появою віртуальних реальностей постає питання про негативні наслідки їхнього поширення, пов'язаний з тим, що, в цих системах людина може втратити орієнтири у світі, перестати розуміти, що реально, а що ілюзія.

Поширені глобальні перетворення психічних явищ можуть призводити до зміни всієї мотиваційно-особистісної сфери суб'єкта, що може носити виражений негативний характер. Прикладами такої негативної зміни особистості можуть служити: захоплення комп'ютерними іграми, Інтернетом, програмуванням й інформаційними технологіями в цілому (так зване хаккерство).

Особливої розмови заслуговує діяльність користувачів в Інтернеті, що має безліч особливостей у порівнянні з будь-яким іншим застосуванням інформаційних технологій. Діяльність користувачів у комп'ютерній мережі Інтернет можна розділити на кілька видів: пізнавальну, ігрову й комунікативну⁷.

Комунікативна діяльність в Інтернеті досить різноманітна. Крім спілкування засобами електронної пошти, коли повідомлення до адресата приходять через якийсь час після відправлення, Інтернет надає користувачам можливість спілкуватися в режимі реального часу (т.зв. "чат").

Тут користувачеві надається можливість спілкуватися в реальному часі як з більшою кількістю людей, так і налаштовуватися на розмову з окремою людиною. Цікавою є думка М. Бэнкса, автора "Руководства по выживанию в киберпространстве", що вважає, що в основному люди користуються Інтернетом для того, щоб мати можливість спілкуватися. Автор вважає, що основна приваблива сила спілкування в реальному часі в Інтернеті складається в анонімності⁸.

З появою комп'ютерних мереж стали можливими спільні комп'ютерні ігри, де кількість учасників часто не обмежується двома гравцями. Необхідно відзначити, що звичайна комп'ютерна гра має обмежену кількість варіантів розвитку сюжету, але при великій кількості учасників – живих людей, ігрова взаємодія здається більше реальною. Навігація по мережі Інтернет, може

⁷ Столбов Д. Особливості Інтернет-діяльності сучасного підлітка. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. – 2014. – № 1 (12). – 327-331 с.

⁸ Бонкс М. Психи и маньяки в Интернете. "Руководство по выживанию в киберпространстве" изд. Символ – Плюс Нолидж – 1998 – 316 с. – С112-114

сприяти появі своєрідного відходу від реальності, синдрому наркозалежності від Інтернету, при якому процес навігації "затягує" суб'єкта настільки, що він виявляється не в змозі повноцінно функціонувати в реальному світі.

Інтернет-залежність – це явище, яке в останні роки набуло справді вражаючого розмаху. Особливо небезпечною вона є для дітей і підлітків, адже їм набагато складніше самотійно впоратися з потягом до онлайн-життя і вчасно зупинитися. Так, у самій мережі Інтернет вже існують неофіційні консультації, що надають допомогу тим, хто страждає від цього синдрому, створені спеціальні програми, що обмежують час перебування в мережі. Важливим є той факт, що в п'яту редакцію офіційної класифікації психічних захворювань у США «DSM-5» запропоновано включити розділ «Кібернетичні розлади».

Інтернет-залежність називають аддикцією, тобто відхиленням у поведінці, за якого в людини порушується відчуття реальності, втрачається відчуття часу і критичне мислення, обмежується управління своїми вчинками. Дитина стає менш активною, порушується цикл сну і неспання. Настає психічна та фізична залежність⁹.

Механізм її формування дуже схожий з ніотиною, алкогольною і наркотичною залежністю, хоча в Інтернет-залежності немає прямої діючої речовини. Це не хімічна, а виключно психічна залежність, що впливає на ті ж рецептори в центрах задоволення.

Кімберлі Янг¹⁰ називає чотири ознаки Інтернет-залежності:

- нав'язливе бажання перевірити e-mail;
- постійне очікування наступного виходу в Інтернет;
- скарги оточуючих на те, що людина проводить занадто багато часу в Інтернеті;
- скарги навколишніх на те, що людина витрачає занадто багато грошей на Інтернет.

Як не прикро, Інтернет-залежність зараз спостерігається навіть у малюків-дошкільнят. Це ж так зручно: відволікти малюка, включивши йому розвивальний мультик або корисну гру. Тим часом, перекладаючи на електронні девайси функції розваг та виховання дітей, батьки самі формують основу майбутньої Інтернет-залежності.

У здобувачів освіти підліткового та юнацького віку підліткового віку залежність від Інтернету може говорити також про наявність психологічних проблем – нереалізованості в колі спілкування, проблемних відносин у родині, труднощів з навчанням, від яких підліток поринає в більш успішне віртуальне життя. Але не потрібно говорити про те, що кожен здобувач освіти, який вимушений працювати дистанційно в умовах карантинних обмежень, має проблеми залежності. Якщо поведінка не змінилася, успішність у навчанні не

⁹ Бонкс М. Психи и маньяки в Интернете. "Руководство по выживанию в киберпространстве". изд Символ – Плюс Нолидж – 1998 – 316 с. – С 249

¹⁰ Kimberly S. Young. What makes the Internet Addictive: potential explanations for pathological Internet use //105th annual conference of the American Psychological Association. Chicago, IL, 1997. August.

погіршилася, настрій і самопочуття хороші – причин для тривоги, швидше за все, немає.

Симптоми інтернет-залежності:

- Здобувач освіти став проводити за комп'ютером більше часу, ніж раніше, не враховуючи заняття он-лайн (більше 6 годин на тиждень);
- віртуальне спілкування стало важливішим, ніж реальне – пропускає заняття, перестав виходити на прогулянки у двір і т.д.;
- спостерігаються порушення сну, апетиту, зміна звичного режиму;
- став схильним до частих перепадів настрою, неадекватно (агресивно) реагує на прохання вимкнути комп'ютер;
- якщо за неможливості бути он-лайн (поза освітнім процесом) відчуває тривогу, пригнічена, постійно згадує про справи "в мережі";
- неохоче розповідає або взагалі приховує, чим займається в мережі, що шукає, у що грає;
- змінюються гендерні уявлення – дівчата використовують як заставку свого аканту фото чоловічої статі і навпаки;
- вимірювання рівня своєї привабливості згідно схвальними коментарями або лайками;

Для підлітків найбільш характерні три форми Інтернет-залежності:

- ігрова залежність – пристрасть до он-лайн-ігор;
- залежність від соцмереж – пристрасть до віртуальних знайомств і спілкування он-лайн, постійне спілкування на форумах, у чатах, у соціальних мережах на противагу живому спілкуванню;
- нав'язливий веб-серфінг – хаотичні переходи з сайту на сайт, без конкретної мети.

Оскільки відбувається переважання спілкування у соціальних мережах, групах тощо, то досить часто можна зустріти деструктивну поведінку пов'язану з булінгом та кібербулінгом.

Якщо йдеться про деструктивну поведінку у безпосередньому спілкуванні, яка є наслідком погіршення психічного здоров'я у наслідок Інтернет-залежності то це може бути булінг. Булінг, згідно визначення CDC (Centers for Disease Control and Prevention), – це будь-яка агресивна поведінка однієї людини чи групи людей, які не є родичами жертви, що повторюється неодноразово або має очевидні передумови для повторення. Психотерапевт І.Бердишев визначає булінг як свідоме, тривале насильство, що не носить характеру самозахисту і виходить від однієї або декількох осіб¹¹; на думку соціолога І.М. Кона, булінг – це залякування, фізичний або психологічний терор, спрямований на те, щоб викликати в іншого страх і тим самим підпорядкувати його собі¹². Т.Фалд, автор Інтернет ресурсу BullyOnLine (www.bullyonline.org) вважає булінгом регулярну негативну поведінку одного працівника по відношенню до іншого або до цілої групи його колег, включає

¹¹ Бердишев, И., Куценко Е. Лекарство против ненависти *Первое сентября* – 2005. – № 18. – С. 3.

¹² Кон И.С. Что такое булинг та як з ним боротися? [Електронний ресурс]/Сексологія. Персональний сайт І.С. Кона. Режим доступу: <http://www.sexology.narod.ru/info178.html>

різні прискіпування через дрібниці, часто зовсім необґрунтовані, негативну оцінку роботи або відмова від будь-якої оцінки, прагнення ізолювати працівника або групи працівників від інших, розпускання брудних чуток і пліток¹³. Всі ці визначення не у повному обсязі виражають сутність булінгу, а висвітлюють лише деякі його аспекти.

Враховуючи вищевказане булінгом можна вважати умисне, що не спрямоване на самозахист і не санкціоноване нормативно-правовими актами держави, тривале (або таке, що повторюється) фізичне або психологічне насильство з боку індивіда або групи, які мають певні переваги (фізичні, психологічні, адміністративні тощо) до індивіда, і що відбувається переважно в організованих колективах з певною особистою метою (наприклад, бажання заслужити авторитет у деяких осіб).

Булінг (bullying, від англ. Bully – хуліган, забіяка, задира, грубіян) визначається як утиск, дискримінація, цькування. Девід Лейн і Ендрю Міллер визначають булінг як тривалий процес свідомого фізичного і/або психологічного жорстокого ставлення, з боку одної особи або окремої групи до інших.

Близько 80% дітей в Україні до 15-річного віку в тій чи іншій формі стають учасниками булінгу¹⁴. Вони можуть бути жертвами, булерами або сторонніми спостерігачами. У той час коли більша частина дітей зустрічаються з булінгом одноразово, близько 8% дітей шкільного віку є хронічними жертвами і піддаються булінгу декілька разів на тиждень. Наші дані узгоджуються зі статистичними даними PACER Національного центру превенції булінгу США, відповідно до яких від 6 до 8% дітей регулярно потерпають від насильства у навчальному закладі.

Прояв булінгу в людській спільноті багато в чому ґрунтується на протиставленні «своїх» і «чужих» у боротьбі за різні ресурси.

Серед учнів, які навчаються у ЗНЗ м. Києва проводилося опитування:

- Які причини неприязні до своїх однолітків?
- Коли людина може стати причиною агресії і третирування?
- В яких формах вони можуть її проявлятися?

На першому місці (близько 60% опитаних) назвали банальне бажання показати, хто «головний»; 35% опитаних посилалися на дратівливі особливості характеру однолітків, їх окремі фізичні особливості або поведінку; понад 20% опитуваних не усвідомлювали, що таким чином вони завдають шкоди своїм одноліткам. Згідно з даними, отриманими при обстеженні популяції київських школярів, найбільша ймовірність стати жертвою або учасником булінгу має місце у періоди переходу. У цей період у групах з'являються нові здобувачі освіти, на яких «тисне» вже згуртована за попередній час навчання група

¹³ Фалд Т. Булінг. Офісні хулігани [Електронний ресурс]/Psi-фактор. 2005. Режим доступу: <http://psyfactor.org/lib/bullying.htm>

¹⁴ Martsenkovskiy D. High functional autism as predictor of bullying and suicidal risk in ukrainian schools. *European Psychiatry: Abstracts of the 22nd European Congress of Psychiatry*, 2014. – Vol. 29, Suppl. 1. – P. 237 -238.

однolitків¹⁵. Тож подолати булінг можливо лише в умовах систематичної колекційної та просвітницької роботи.

У соціальних мережах досить часто можна спостерігати такий вид деструктивної поведінки як кібербулінг. Кібербулінг — це знущання, приниження, агресивні напади, які здійснюються за допомогою різних гаджетів (зокрема телефонів), з використанням Інтернету, будь-яких електронних (цифрових) технологій. У зв'язку з постійно зростаючим темпом використання цифрових технологій люди все частіше піддаються саме цьому виду цькування. Сучасні американські дослідники Робін Ковальські, С'юзан Лімбер і Патріція Агатстон¹⁶ виокремлюють вісім типів поведінки, які характерні для кібербулінгу:

Флеймінг (flaming) — обмін короткими гнівними й запальними репліками між двома чи більше учасниками, використовуючи комунікаційні технології. Найчастіше розгортається в «публічних» місцях Інтернету, на чатах, форумах, дискусійних групах.

Харасмент (harassment) — залучення повторюваних образливих повідомлень, спрямованих на жертву (наприклад, сотні смс-повідомлень на мобільний телефон, постійні дзвінки) з перевантаженням персональних каналів комунікації.

Обмовлення (denigration) — розповсюдження принизливої неправдивої інформації з використанням комп'ютерних технологій. Це можуть бути і текстові повідомлення, і фото, і пісні, які змальовують жертву в принизливій, інколи сексуальній манері. Жертвами можуть ставати не тільки окремі здобувачі освіти, а й групи.

Самозванство (impersonation) — переслідувач позиціонує себе як жертву, використовуючи її пароль доступу до її акаунту в соціальних мережах, блогу, пошти, системи миттєвих повідомлень тощо, а потім здійснює негативну комунікацію. Організація «хвилі зворотних зв'язків» відбувається, коли з адреси жертви без її відома відправляються ганебні провокаційні листи її друзям і близьким за адресною книгою, а потім розгублена жертва неочікувано отримує гнівні відповіді.

Ошуканство (outing & trickery) — отримання персональної інформації в міжособистісній комунікації й передання її (текстів, фото, відео) в публічну зону Інтернету або поштою тим, кому вона не призначалася.

Відчуження (ostracism) — он-лайн-відчуження, виключення з груп (чати однокласників, групи в соціальних мережах), відсутність швидкої відповіді на миттєві повідомлення чи електронні листи. Виключення у віртуальному середовищі наражає на серйозні емоційні негаразди, аж до повного руйнування психічного здоров'я жертви.

¹⁵ Воронцова Е, Штифурак В, Панок В. Профілактика булінгу в закладах освіти. [Електронний ресурс] <http://dnzspal146.com.ua/pro-bulng/118-proflaktika-ta-podolannja-bulngu-u-zakladah-osvti.html>

¹⁶ Найдъонова Л.А. Кібербулінг або агресії в Інтернеті: способи розпізнання і захист дитини: методичні рекомендації. Вип 4. – К, 2011 – 34 с.

Кіберпереслідування — це дії з прихованого вистежування переслідуваних і тих, хто пересувається без діла поруч, зазвичай зроблені нишком, анонімно, для організації злочинних дій на кшталт спроб згвалтування, фізичного насильства, побиття. Відстежуючи через Інтернет необережних користувачів, злочинець отримує інформацію про час, місце й усі необхідні умови здійснення майбутнього нападу.

Хепіслепінг (happy slapping) — відносно новий вид кібербулінгу, який починався в англійському метро, де підлітки, прогулюючись пероном, раптом ляскали один одного, тоді як інший учасник знімав цю дію на мобільну камеру. У подальшому за будь-якими відеороликами, у яких записано реальні напади, закріпилась назва хепіслепінг. Ці відеоролики розміщують в Інтернеті, де його можуть продивлятися тисячі людей, зазвичай без жодної згоди жертви.

Ще один вид кібербулінгу, що потребує окремої уваги — новий вид сексуального насильства проти дітей в інтернеті — кібергрумінг.

Кібергрумінг — це налюдовження злодіями, які гарно знають психологію дітей, довірливих стосунків з дитиною (через соціальні мережі та фейкові акаунти) з метою отримання від неї інтимних фото чи відео з подальшим шантажуванням дитини для отримання більш відвертих матеріалів, грошей чи зустрічей в оф-лайн.

Крім того, розвиток мережі Інтернет спричинив активізацію комунікації в суспільстві та відкрив широкі можливості для технологій маніпулятивного впливу. Поняття «маніпуляція» розглядається як прихований психологічний вплив на мотивацію людини з метою зміни думок, спонукань, цілей та поведінки¹⁷.

При вивченні об'єктивної соціальної реальності провокаційні висловлювання, спрямовані на формування негативних почуттів та емоцій у процесі вивчення інтернет-комунікації, почали називати тролінгом, так з'явилася нова дефініція, яка розкриває одну із сторін комунікативного взаємозв'язку¹⁸.

З метою запобігання та боротьби з фейсбук-тролями в липні 2019 р. в Україні запустили проєкт для боротьби. Проєкт має назву TrollessUA від громадської організації Internews Ukraine («Інтерньюз-Україна») має на меті виявлення та блокування підозрілих профілів в українському фейсбуці, які активно коментують, використовуючи мову ненависті, маніпулюють категорією «патріот» та масово поширюють фейки¹⁹.

¹⁷ Саморукова О. Маніпулятивні технології у висвітленні зарубіжними ЗМІ ситуації в Україні. Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2017. Вип. 48. С. 494–505. <https://doi.org/10.15407/np.48.494>

¹⁸ Akulich, M. M. (2012). Internet-trolling kak deviatciia [Internet trolling as deviance]. *Sotsiologiya i obshchestvo: globalnye vyzovy i regionalnoe razvitiye. Rossiiskaia sotsiologiya segodnia: IV Vserossiiskij sociologicheskij kongress (Ufa, oktjabr 2012 hoda): tezisy dokl. – Sociology and Society: Global Challenges and Regional Development. Russian Sociology Today: IV Regular All-Russian Sociological Congress: Abstracts of the Report – Ufa*(pp. 1981–1987) [in Russian]

¹⁹ V Ukraini zapustyly proekt dlia borotby z feisbuk-troliamy [The project has to fight trolls is launched in Ukraine]. Retrieved from <https://ms.detector.media/sotsmerezhi/post/23225/2019-07-23-v-ukraini-zapustili-proekt-dlya-borotbi-z-feisbuk-trolyami/> [in Ukrainian].

Одним з основних видів профілактики є створення контентів просвітницького характеру для підлітків та юнаків. Наприклад «Кібербулінг – що це та як це

SCAN ME

зупинити?» 10 фактів, які підлітки хочуть знати про кібербулінг.

Сайт є відкритим середовищем, яке містить матеріали доступні широкому загалу. Цікавим є те, що тут проводиться опитування та розміщені відповіді на найбільш часті запитання.

На державному рівні створюються програми, які у доступній формі роз'яснюють основні поняття, містять відеоматеріали які педагоги можуть

використовувати на годинах спілкування. Наприклад на сайті «Дія» у розділі «Цифрова освіта» створено Проєкт Міністерства цифрової трансформації України за підтримки ЮНІСЕФ в Україні «Про кібербулінг для підлітків».

SCAN ME

Критерії визначення ступеня завданої шкоди фізичному і

психічному здоров'ю зазначені в Кримінальному і Цивільному кодексах України і відповідній практиці судових розглядів.

SCAN ME

Шкода фізичному здоров'ю в Кримінальному кодексі України (визначається як нанесення тілесних ушкоджень різного ступеню важкості (легкі, середні, тяжкі) та завдання фізичного болю без спричинення тілесних ушкоджень (ст. 121, 122, 125). Під фізичним болем розуміється такий психічний стан особи, який характеризується стражданнями внаслідок фізичного впливу. Багаторазове

спричиненні болю називають мордуванням (ст. 126). Якщо умисне заподіяння фізичного болю або морального страждання мало на меті спонукати потерпілого/потерпілу вчинити дії, що суперечать його/її волі – це вже катування (ст. 127). Умисне тяжке тілесне ушкодження – це ушкодження, небезпечне для життя чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу, його функцій, психічну хворобу, переривання вагітності, непоправне знівечення обличчя або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину. Осудність за вчинення тяжких тілесних ушкоджень настає з 14 років.

Таким чином, незважаючи на достатньо велику кількість публікацій із цієї проблематики, вона зберігає свою актуальність. Система сталих комунікацій потребує постійної уваги та вивчення в умовах трансформації суспільства, оскільки всі деструктивні процеси в ній розвиваються надзвичайно швидко, а відтак сама система комунікацій може стати спонуканням до деструктивної поведінки.

Перспектива подальших наукових досліджень пов'язана із з'ясуванням особливостей деструктивної поведінки дорослих та ефективних шляхів корекції деструктивної поведінки в системі сталих комунікацій за допомогою

психологічних методів, а також розробкою валідних, надійних та точних психодіагностичних методик.